

Indice Xeral

T O M O I

BIBLIOGRAFÍA	25
SIGLAS	47
I. INTRODUCCIÓN	53
I.1. A época do autor	55
I.1.1. Contorno histórico e social	55
I.1.2. Contorno cultural e estético	57
I.2. Vida e personalidade de Antonio Noriega Varela	63
I.2.1. Biografía	63
I.2.1.1. A vida en Mondoñedo	63
I.2.1.2. A etapa de Foz	75
I.2.1.3. O periplo por terras ourensás	92
I.2.1.4. O regreso e a morte	103
I.2.2. Perfil humano	127
I.2.3. Caracterización ideolóxica	132
I.3. A obra	153
I.3.1. Xénese	153
I.3.2. Notas literarias e lingüísticas. Estudio de <i>Do Ermo</i>	165
I.3.2.1. Contido	165
I.3.2.2. Os temas	168
I.3.2.3. Lingua	175
I.3.2.4. Métrica	179
I.3.2.5. Recursos estilísticos	181
I.3.3. Significado e valoración (conclusións)	185
II. EDICIÓN	191

II.1. Criterios de edición	193	15. Prá ufanía das olas.....	324
II.2. Edición da obra poética do autor	199	16. Laverquiña.....	325
II.2.1. <i>Montañesas</i>	199	17. Brancura (Fala a musa dos pincaros)	327
1. Fale meu bisavó	199	18. Ouvea o lobo.....	329
2. Teño amores na montaña	208	19. No carro	330
3. De ruada	211	20. ¡Por ser contigo!.....	331
4. Déitoos comigo na cama	226	21. Fresca rosa. Á Señora de Belén (En Galdo)	333
5. Prás canónigas	228	22. Desde un esquivo lugar	335
6. Á montaña	233	23. Cantar montañés (Á Señora dos Remedios)	337
7. O demo	240	24. Pra que a inerme probeza.....	339
8. Sal dus pomares	242	25. En vela	341
9. Soa a gaita	243	26. Ond'a unha fonte	342
10. Pouca mamoria	245	27. O trono da paz	344
11. Caso imprevisto	248	28. Prá probeza	346
12. No enterro de Curros	252	29. Selvosos lugares.....	348
13. Un vinculeiro	254	30. Festa no monte	349
14. Neniño chamou o gado	255	31. Toda humilde beleza.....	350
15. Esforzadas mulleres	257	32. Nus farrapos.....	352
16. Porque é de tan mala entraña	260	33. ¡Bendito sea Dios!.....	354
17. Con ferreñas e pandeiro	261	34. Canción humilde	357
18. O boi solto.....	264	35. Saben as ilusíós miñas.....	359
19. Díxenlle a unha xirifeira.....	265	36. ¡Soberbio pazo!	361
20. Cadro conforme, amigo.....	266	37. O sol i o mar.....	362
21. Torneo	268	38. Ora é unha abedoeira.....	363
22. Calvos de Randín	269	39. Na cruz daquel rosario.....	366
23. Do San Juan de Romariz (Fragmento)	273	40. Rarezas	367
24. Unha ofrendiña abriléña	280	41. Pombiña brava	369
Notas	284	42. Fillo do corazón.....	370
II.2.2. <i>Do Ermo</i>	295	43. ¿E n'habará unha rafiña?	373
1. Zreixiñas frescas.....	295	44. Viveiro, vila alegre	374
2. E porque é tan lugués.....	296	45. A miña terra	381
3. ¿Luguesas?	299	46. A xente da montaña	383
4. Cousa bonita.....	300	47. Ond'a morta	384
5. Pasa un vermiño	304	48. Almiña del Señor.....	386
6. As froliñas dos toxos	305	49. É torpe o mar.....	388
7. Pedriña que fala	308	50. Bendita seña a ialba	389
8. ¡Montouto!	310	51. ¡Bendita sea a luz do día!	390
9. Diante dos que atruxan forte.....	311	52. É de prata a folerpiña.....	392
10. Jauja	315	53. En nome de Jesús	393
11. ¡Alegría, Madanela!.....	316	54. A Saudade	394
12. Nosa fala	317	55. In conspectu maris	397
13. Pastoriña e reina	321	56. A brétema	400
14. Galernazo	323	57. Deixa os armiños de Helvecia.....	402
		58. Escalvada montaña.....	403
		59. A espiña do verde toxo	405

60. Popularis aura	408
61. O teu ánxel de luz.....	409
62. Ternura	411
63. O musgo	413
64. Inverno	415
65. Primavera	420
66. Unha breve pucharquiña.....	422
67. Pra que un neno serodio.....	424
68. ¡Que alegre!.....	425
69. Túa divisa	427
70. Abrileña	429
71. Airiños, aires.....	430
72. Levántate, nebra.....	432
73. Auguiña fresca	433
74. Tanto te escondiche, sol.....	435
75. Musa queiroguenta	436
76. As casas dos brañegos.....	438
77. Como chove miudiño.....	439
78. Non sabe a fror.....	441
79. Exemplares froliñas	442
80. Embreñarme procuro.....	444
81. ¡Na montaña bravía, Pai do ceio!.....	445
82. Bule-bule	447
83. Festiña dos breñales.....	449
84. Teresa Ferro Boó	451
85. Campeón ferido	453
86. A luz que é túa	456
87. Elas cantan.....	458
88. Lembranzas	460
89. Si o Filliño chora.....	462
90. Fastuoso carballo.....	464
91. Estrelas	466
92. Ría o pecado.....	468
93. Santiña.....	469
94. ¿Que dirán?	471
95. Remediño caseiro	472
96. San Pedro de Mezonzo e Rosalía	473
97. Lamas Carbaxal	474
98. Regina pacis	475
99. Señardá	477
100. Porque non son profano.....	479
101. O amor que ha de ser meu.....	480
102. Ben pola alma	482
Notas	484

II.2.3. <i>Poemas expurgados</i>	514
1. Leite fresco	514
2. A D. Eduardo Lence	523
3. A unha señorita do Lugar das Casas	525
4. “Ramona, fas ben cantar”	527
5. En boa hora.....	528
6. Acción Gallega	529
7. Prós mozos	531
8. Pra excusar ben traballos... (Íntima)	533
9. Lembrando ós eremitas. Phantasia.	534
Notas	536

T O M O I I

II.2.4. <i>Poemas non recompilados</i>	9
1. A M. Curros Enríquez	9
2. “Irmão: ¡eu che axudo!, pouosa”	10
3. “Dios lles día ós que se van”	11
4. A un brañego	12
5. “Tiña razón o que das zocas dixo”	13
6. A miña fillina Paz.....	14
7. Rusticidad	15
8. O busilis.....	16
9. A Vilanova	17
10. “O rapaz máis airoso da montaña”	21
11. Ó romper o día	23
12. Máis coraxe	24
13. Do tempo dos caciques	26
14. Requisitos	28
15. Outros tempos	29
16. Pra García Hermida	30
17. Nun fío.....	32
18. Velliño mirrado	33
19. De adventu gratulatio	34
20. Lex suprema	36
21. A miña musa serrana.....	38
22. O Neniño brincando. Romance bretón	41
23. Presente humilde	44
24. Prós da Paula	47
25. Íntima echedula	52

26. A Manolo Castro-Gil	55
27. Xuício do ano 1931	57
28. Xuício do ano 1932 (Pronósticos dun pardabao)	62
29. Xuício do ano 1933	69
30. Aquel caldeiro...	74
31. Xuício do ano 1934 (Fala un pardabán)	77
32. Xuício do ano 1935	82
33. Al Excmo. Sr. Doctor don Benjamín de Arriba Castro, obispo de Mondoñedo (Temporis puncto)	87
34. Xuício do ano 1936	88
35. A Sanjurjo no Estoril	96
36. ¡Alma da raza!	99
37. Pró meigo que pronosticou bo tempo prás San Lucas (Fala un galopín da Mariña)	101
38. Pró mago da Vallibria	104
39. Pra Maruxiña da Ameixoeira	106
40. ¡Moito te amo!	109
41. Pouquiño a pouco...	111
42. Siti pene enectus	113
43. ¡Si fora a mantido!...	115
44. A risa do conexo	116
Notas	117
II.2.5. Poemas en español	120
1. Una lágrima	120
2. El Nacimiento (Diálogo)	122
3. Recuerdo al esclarecido poeta gallego Don José María Chao Ledo.	128
4. En esta hora	130
5. Guajiras con cascabeles	131
6. ¡Paso a España!	133
7. Aurora de un fausto día	134
8. Para la egregia dama D ^a Pilar Franco de Jaraiz (De adventu gratulatio) ...	138
9. Vanse os quintos...	140
10. Junteme con los romeros...	142
11. Romance de Ramoncito	144
12. Improvisación	146
13. Para el ingente poeta-hermano Antoñito García Hermida	148
Notas	149
II.3. Edición da obra recolectora	151
II.3.1. A Virxen i a paisanaxe	151
II.3.2. Como falan os brañegos	177
II.3.2.1. Serie I	177
II.3.2.2. Serie II	248

II.3.3. Cantares populares	274
II.3.4. Adiviñanzas	288
II.4. Prosa	311
II.4.1. Unhas palabriñas	311
II.4.2. ¡Vai torta!	312
III. APÉNDICES	315
III.1. Actas e certificacións	317
III.1. 1. Acta de bautismo da nai	317
III.1. 2. Acta de bautismo do tío crego	318
III.1. 3. Acta de bautismo do poeta	319
III.1. 4. Rectificación da acta de bautismo do poeta	320
III.1. 5. Acta de defunción do tío crego	321
III.1. 6. Instancia da nai ao Rector do Seminario	322
III.1. 7. Acta do primeiro matrimonio do poeta	323
III.1. 8. Actas de nacemento e defunción dos fillos do 1 ^o matr.	324
III.1. 9. Acta de defunción da nai do poeta	326
III.1.10. Acta de defunción da primeira muller	327
III.1.11. Acta de nacemento do 1 ^o fillo do 2 ^o matrimonio	328
III.1.12. Certificado de defunción do poeta	329
III.2. Prefácio de José Agostinho	331
III.3. Acta de ingreso do poeta no Instituto Histórico do Minho	341
III.4. Discurso de Noriega en Portugal	347
III.5. Entrevistas co poeta	355
III.5.1. Benito Paradela: “El ruiseñor de mi montaña”	355
III.5.2. J. A. Ambros Rodríguez: “Un encuentro afortunado. Antonio Noriega Varela”	358
III.5.3. Francisco Leal Insua: “O cantor da montanha”	360
III.5.4. Álvaro Paradela: “Unas opiniones del folklorista gallego Noriega Varela”	363
III.6. Correspondencia	365
III.6.1. Cartas de Noriega Varela	365
III.6.1. 1. A Aurelio Ribalta (6.6.1904).	367
III.6.1. 2. Ao Presidente da Real Academia Galega (9.4.1907).	368
III.6.1. 3. A Leopoldo Rojo (Xaneiro, 1916).	369
III.6.1. 4. A Leopoldo Rojo (1916).	370
III.6.1. 5. A Víctor Domenech (1920).	370

III.6.1. 6. A Teixeira de Pascoaes (11.5.1921).	371
III.6.1. 7. A Teixeira de Pascoaes (1.7.1921).	373
III.6.1. 8. A Teixeira de Pascoaes (28.12.1921).	375
III.6.1. 9. A Teixeira de Pascoaes (1.2.1922).	377
III.6.1.10. A Teixeira de Pascoaes (28.2.1922).	379
III.6.1.11. A Teixeira de Pascoaes (25.3.1922).	380
III.6.1.12. A Teixeira de Pascoaes (23.10.1922).	382
III.6.1.13. A Teixeira de Pascoaes (29.12.1922).	385
III.6.1.14. A Teixeira de Pascoaes (11.2.1923).	388
III.6.1.15. A Teixeira de Pascoaes (10.5.1923).	390
III.6.1.16. A Teixeira de Pascoaes (3.6.1923).	392
III.6.1.17. A Teixeira de Pascoaes (10.8.1923).	394
III.6.1.18. A Álvaro Cebreiro (13.10.1923).	395
III.6.1.19. A Álvaro Cebreiro (26.11.1923).	396
III.6.1.20. A Raul Brandão (27.1.1924).	399
III.6.1.21. A Raul Brandão (22.4.1924).	402
III.6.1.22. A Álvaro Cebreiro (28.5.1924).	404
III.6.1.23. A Teixeira de Pascoaes (10.6.1924).	408
III.6.1.24. A João Verde (12.6.1924).	410
III.6.1.25. A Álvaro Cebreiro (1.6.1925).	412
III.6.1.26. A Trapero Pardo (11.6.1925).	413
III.6.1.27. A <i>Céltiga</i> de Buenos Aires (1925).	415
III.6.1.28. A Trapero Pardo (21.3.1926).	416
III.6.1.29. A Trapero Pardo (14.6.1926).	417
III.6.1.30. A José R. Lorenzo Fernández (26.6.1926).	419
III.6.1.31. A José R. Lorenzo Fernández (10.7.1926).	421
III.6.1.32. A José R. Lorenzo Fernández (31.7.1926).	422
III.6.1.33. A Otero Pedrayo (15.2.1927).	423
III.6.1.34. A João Verde (1.6.1927).	426
III.6.1.35. A Carmiña Prieto Rouco (8.6.1927).	428
II.6.1.36. A Otero Pedrayo (25.7.1928).	430
III.6.1.37. A Eladia Pedrayo (11.10.1928).	433
III.6.1.38. A Otero Pedrayo (27.10.1929).	434
III.6.1.39. A Otero Pedrayo (2.1.1930).	436
III.6.1.40. A José R. Lorenzo Fernández (20.5.1930).	438
III.6.1.41. A José R. Lorenzo Fernández (5.6.1930).	439
III.6.1.42. A Otero Pedrayo (7.7.1930).	440
III.6.1.43. A Trapero Pardo (25.9.1933).	441
III.6.1.44. A Otero Pedrayo (10.5.1934).	443
III.6.1.45. A Otero Pedrayo (27.1.1940).	445
III.6.1.46. A Sebastián Martínez Risco (4.6.1941).	448
III.6.1.47. A Trapero Pardo (Sábado de Gloria 1943).	450
III.6.1.48. A Trapero Pardo (29.5.1943).	453
III.6.1.49. A Otero Pedrayo (9.7.1943).	455
III.6.1.50. A Luís Pimentel (12.10.1945).	456

III.6.1.51. A Ogando Vázquez (23.3.1946).	462
III.6.1.52. A Ogando Vázquez (8.4.1946).	464
III.6.1.53. A Trapero Pardo (5.10.1946).	466
III.6.1.54. A Sebastián Martínez Risco (s. d.).	468
III.6.2. <u>Cartas a Noriega Varela</u>	469
III.6.2.1. De Vaz Passos (1921).	469
III.6.2.2. De Teixeira de Pascoaes (1921).	470
III.6.2.3. De Amor Ruibal (15.3.1930).	471
III.6.2.4. De Teixeira de Pascoaes (29.7.1930).	472
III.6.3. <u>Cartas sobre Noriega Varela</u>	473
III.6.3.1. De Antonio Piñeroa (3.12.1925).	473
III.6.3.2. De Fermín Bouza Brey (8.6.1969).	475
III.7. Recepción da obra	477
III.7.1. De <i>Montañas</i> , 1904.	477
III.7.2. De <i>A Virxen i a paisanaxe</i>	480
III.7.3. De <i>Do Ermo</i> , 1920.	484
III.7.4. De <i>Como falan os brañegos</i>	492
III.7.5. De <i>Do Ermo</i> , 1929.	494
III.7.6. De <i>Do Ermo</i> , 1946.	500
III.8. Noriega na voz dos poetas: poemas dedicados	513
1. Arturo Sánchez Núñez: “A Noriega Varela”.	513
2. R. Pines: “O xogo d’a brisca”.	514
3. Antonio García Hermida: “O enxebre poeta, Noriega Varela”.	516
4. Cesáreo Mollado: “Roque”.	518
5. Enrique Bóveda: “Nocturnio”.	520
6. Ávaro M ^a Casas: “A campana choca”.	521
7. Felipe Pedreira: “Para Noriega Varela”.	522
8. F. Salgado y López Quiroga: “Poema curto”.	523
9. Xavier Bóveda: “En la montaña”.	524
10. Avelino Rodríguez-Elías: “A poesía de Noriega”.	525
11. Eduardo Lence-Santar: “Tarxetas postales”.	526
12. Francisca Herrera Garrido: “¡Meu hirmán montañés!”.	527
13. Teixeira de Pascoaes: “De min”.	529
14. Herminia Fariña: “A Noriega Varela”.	531
15. Johan Carballeira: “Antonio Noriega Varela”.	532
16. Gardenio: “El poeta y la radio”.	533
17. Vizconde de Castellões: “A voz materna”.	535
18. Aquilino Iglesia Alvariño: “Noriega Varela”.	536
19. Celestino Cabarcos: “Cóxegas”.	537
20. Francisco Leal Insua: “Abrojos”.	539
21. Florentino Barreira: [Asín é qu’o don Antoño].	540
22. Julio González-Moro Alberdi:	
“Al insigne poeta mindoniense. Antonio Noriega Varela”	541

23. Sebastián Risco: "Os piñeiros pequeniños".	545
24. Clotilde Paz López: "Aconteceu..."	546
25. Antonio Prados Ledesma: "Domingo de Ramos (De la aldea)".	547
26. Celestino Luís Crespo: "Na morte de Noriega Varela".	550
27. Aquilino Iglesia Alvariño: "Noriega Varela".	551
28. Manuel María: "Lembranza e homenaxe a Noriega Varela".	555
29. Xosé M ^a Álvarez Blázquez: "Palabras con outono a Noriega Varela".	556
30. Enrique Chao Espina: "A Noriega Varela no Día das Letras Galegas".	559
31. Manuel María: "Homaxe ós poetas da Terra Chá".	560
32. Xosé Díaz Jácome: "Noriega Varela".	561
33. Bernardino Graña: "Recordatorio pra Antón Noriega Varela".	563
34. Álvaro Cunqueiro: "Epitafio a Noriega Varela".	565
III. 9. Textos de atribución dubidosa a Noriega Varela	567
III.10. Apéndice documental	579
IV. ÍNDICES	613
IV.1. De primeiros versos	615
IV.2. De títulos de poemas	617
IV.3. De palabras e expresións citadas en nota	618
IV.4. De nomes propios citados nos textos e en nota	624
IV.4.1. De topónimos	624
IV.4.2. De antropónimos	625

Bibliografía